NUMMI UNCIALES AEREI

MUSEI BORGIANI

A

CLEMENTE CARDINALI

DESCRIPTI.

CLEMENS CARDINALI

FRATRI SUO ALOYSIO S.

Nummi antiquissimi unciales dicti in museo Borgiano Velitris olim extante adservati, diligenter descripti fuerunt a clarissimo viro Georgio Zoega, assignatc etiam unicuique eorum pondere, ad nostras quibus utimur uncias, denarios, scrupulisque relato. His literis adjunctam hujusmodi descriptionem habebis: praetiumque laboris existimavi aliquos adjungere nummos ejusdem πιναχοθήκης, a Philippo Aurelio Vicecomite amicissimo nostro descriptos, nec non septem alios ex recensione mea.

Quoad classes spectat, in quibus nummos Zoega reposuit, toto coelo se segregavit a doctissimis viris Card. de Zelada et Annibale Oliverio Iordanio, qui proprias nummorum uncialium collectiones publici juris fecerunt selectissimisque elucubratiouibus perillustravere; uihil vero inuutatus sum.

Nummos inscriptos VELATHRI antiquo charactere italico, majoribus nostris assignavit: quamquam Passerius, Guarnaceius, De Bava, Oliverius, Lantius, Inghiramus pro Volaterannis habeant. De Zelada vero, Maffeius, Gorius, Ianus Plancus, Froelichius, et Amadutius Veliternis tribuunt. Quaestio sub judice amplius non est: nec patriae nostrae decorem auferre existimavi, Volaterranis asses Velatrenses restituemdo.

Χαῖρε *frater mi, meisque musis fave.*

Dabam Bononiae Idib. Mart. An. MDCCCXXII.

ASSES RECTANGULI.

Seriem ordimur ab antiquissimis assibus rectangulis, quorum quatuor exhibemus.

		UNCIÆ.	DENARII.
1.	Pegasus alatus dextrorsum currens; subtus ROMANOM. Aquila alis expansis, capite sinistrorsum verso, fulmen unguibus tenens	62.	—
2.	Parazonium. Vagina Parazonii cum cingulo . .	60.	2
3.	Gallus sinistrorsum versus, capite ad terram inclinato: supra sydus. Tridens — Deest dimidium hujus assis	23.	3 ½
4.	Bos, in una facie dextrorsum, in alia sinistrorsum versus—Deest dimidium et ultra hujus assis . . .	15.	7 ½

TRIPONDII.

5.	Caput imberbe galeatum sinistrorsum, cum tribus III ad occiput notà Tripondii, scilicet trium assium. Navis rostrum	9.	2 ½
6.	Alter prorsus similis	7.	6

DUPONDII.

7. Caput galeatum Palladis sinistrorsum, ad cujus occiput II.
Rota sex radiis constans II 20. 15
8. Alius 20. 4
9. Caput galeatum Palladis sinistrorsum, ad collum II.
Navis rostrum: supra II 6. 22
10. Idem—Deest signum dupondii.
Idem, cum signo II. 5. 44

ASSES ROMANI.

11. Caput fortasse Palladis pleno vultu, hinc inde ornata in auribus et coma superiore parte thoracis, cum galea cristata.
Taurus sinistrorsum stans, cauda supra dorsum elata; desuper caduceus: infra ROMA 9. 12
12. 13. Duo similes pond. unc. 8, den. 15 —unc. 8, den. 1.
14. Caput Iani bifrontis.
Rostrum navis, superstante I . . . 9. 7
15. Caput Iani bifrontis, infra —
Rostrum navis, superstante I. . . 10. 4½
16 ad 20. Quinque alii similes, pondere

vero gradatim minores ab unciis 9, den. 8, ad uncias 3, den. 21.

21 ad 27. Septem alii fere similes ab unciis 1. den. 6. ad uncias 2 den. 2 1/2 —Infra caput Iani deest signum —

ASSES INCERTI.

28. Caput imberbe Apollinis laureatum sinistrorsum.

Caput idem repetitum dextrorsum 13. —

29 ad 31. Tres alii similes pond. unc. 11. 17—11. 4 1/2 — 10. 4.

32. Caput barbatum et redimitum fortasse Iovis dextrorsum.

Caput redimitum corona sinistrorsum 11. 10 1/2

33. Caput Iani bifrontis imberbis, supra I.

Caput imberbe alatum, supra I. 12. 18

34 ad 36. Tres alii similes, pondere tantum gradatim minores, ab unciis 11. 16. ad uncias 9. 12.

37. Caput Herculis leonina pelle tectum sinistrorsum.

Caput Gryphi sinistrorsum 10. 17

38. Alius fere idem . . . . 10. —

39. Caput imberbe galeatum dextrorsum; ad caput I.

Caput idem sinistrorsum; ad caput I. 8. 18

40. Caput imberbe galeatum sinistrorsum; ad occiput —.
Rota sex radiis efformata, cum I. 8. 18

41. Caput imberbe galeatum sinistrorsum; ad occiput clava.
Caput idem dextrorsum 6. 12

42. Vas utrinque ansatum; supra M.
Rota sex radiis constans 6. 16

43. Caput leonis bene jubati, objecta fronte, ore gladium tenens.
Caput equi generosi et effraenis dextrorsum 10. 6

SEMISSES ROMANI.

44. Caput Iovis barbatum et laureatum dextrorsum, sub cujus collo S nota semissis.
Rostrum navis superstante S. . . . 4. 21.

45 ad 47. Tres alii pondere gradatim minores ab unciis 4. 15, ad uncias 1. 1.

SEMISSES INCERTI.

48. Caput Palladis galeatum in una facie dextrorsum, in alia sinistrorsum, sub cujus collo S 5. 14

49. 50. Duo similes, addita clava ad

occiput: pond. 4. 10 – 4. 4 ½

51. Caput imberbe virile diadematum dextrorsum.

Caput hastae, vel quid simile: a sinistris S 5. 15

52. Alius similis 5. 3

53. Caput galeatum Palladis dextrorsum; subtus collum S.

Caput imberbe dextrorsum: sub collo S: retro lituus 4. 13

54. Caput imberbe cum galea cristata.

Caput imberbe cum S sub collo. 5. 21

55. Alius similis 4. 13

56. Pegasus alatus sinistrorsum, sub cujus ventre S.

Pegasus idem repetitus dextrorsum, cum eadem nota 5. 9

57. Alius similis 5. 8

58. Taurus dextrorsum saliens, sub cujus ventre S.

Rota sex radiorum cum S 4. 4

59. Alter similis . . . . 4. 1 ½

60. Aper gradiens sinistrorsum; supra dorsum S.

Vas ansatum 6. 6

61. Caput tauri sinistrorsum.

Prora navis: a sinistris S 5. 14

62. Alius similis 4. 15

TRIENTES ROMANI.

63. Caput Palladis galeatum dextrorsum: subtus collum quatuor globuli.
Dimidium navis: infra quatuor globuli . . . . 4. —

64 ad 68 — Quinque alii pondere tantum gradatim minores ab unciis 3 . 11 ad uncias 3. 1 ½

69. Idem: sed recenti manu globuli versi sunt in nomen CÆSAR: postica vero facie globuli abrasi apparent. 3. 10 ½

70. Idem: sed desunt globuli sub collo Palladis . . . . 3. 19 ½

TRIENTES INCERTI.

71. Fulmen cum quatuor globulis, duo hinc, duo inde.
Delphin sinistrorsum: infra quatuor globuli . . . . 3. 4 ½

72. Fulmen cum quatuor globulis, addita clava.
Fulmen idem cum quatuor globulis, addita clava . . . . 3. 4 ½

73. Fulmen inter quatuor globulos.
Delphin sinistrorsum cum cauda

bifurcata, supra cujus dorsum avis vel quid simile: infra quatuor globuli. 4. 5 ½.

74. 75. Duo similes: pond. 3. 13 ½ – 3. 11.

76. Caput equi dextrorsum cum quatuor globulis subtus collum.

Caput equi repetitum cum iisdem globulis sinistrorsum 4. 3

77 ad 80 – Quatuor alii similes, pondere vero gradatim minores, ab unciis 3. 23 ½ ad uncias 3. 18 –

81. Caput apri inter quatuor globulos.

Lyra recta corda inter quatuor globulos 3. 18

82. Alius similis . . . . 3. 8 ½.

83. Equus effraenus dextrorsum currens inter quatuor globulos.

Rota sex radiis constans, cum quatuor globulis 3. 4

84. Alius similis 3. 3

85. Caput virile cum torque sinistrorsum.

Duo cuspides ut videutur, dextrorsum quatuor globuli 4. 21

86. Vas ansatum; in area quatuor globuli.

Rota sex radiorum 3. 10

UNCIÆ. DENARII.

QUADRANTES ROMANI.

87. Caput Herculis leonina pelle tectum dextrorsum; ad occiput tres globuli.
Dimidium navis; infra tres globuli 2. 14
88. Alius similis. 2. 3

QUADRANTES INCERTI.

89. Canis saliens: infra tres globuli:
Rota sex radiorum: intus tres globuli 2. 15
90 ad 92. Tres alii similes: pond. 2. 5 2. 2 ½ — 1. 20.
93. Palma manus cum carpo: in sinistra parte tres globuli.
Palma alterius manus: tres globuli dextrorsum . . . . 2. 8 ½
94. Similis sed utrinque addita clava. 2. 2 ½
95. Palmæ manus: dextrorsum tres globuli.
Duo cuspides hastae: tres globuli in medio 2. 14
96, 97. Duo similes: pond. 2. 13 2. 10.
98, 99. Duo alii similes; sed palma manus sinistrorsum: pond. 2. 10 — 2. 9 ½

		UNCIÆ	DENARII.
100.	Eadem palma manus.		
	Duo fortasse cornucopia; sed abrasus est quadrans	1.	19 1/2
101.	Aper setosus currens sinistrorsum: infra tres globuli.		
	Idem aper dextrorsum currens: infra tres globuli	3.	3 1/2
102 ad 105.	Quatuor alii prorsus similes, pondere vero gradatim minores, ab unciis 2. 17 1/2 ad uncias 2. 12.		
106.	Caput virile sinistrorsum conversum cum torque.		
	Tridens, tres globuli dextrorsum .	3.	23
107.	Vas: in area tres globuli.		
	Rota quatuor radiorum	1.	6
108.	Alius prorsus similis	1.	6
109.	Vas ut supra.		
	Galea cristata inter tres globulos .	2.	21
110.	Radiorum corona, sive sol: dextrorsum tres globuli	1.	23
111.	Alius similis	1.	2

SEXTANTES ROMANI.

112.	Caput Mercurii dextrorsum: infra collum duo globuli.		
	Dimidium navis: infra duo globuli.	1.	10 1/2
113. ad 115	– Tres alii similes pond. 1. 9 1/2 – 1. 9 – 1. 9 –		

UNCIÆ DENARII.

SEXTANTES INCERTI.

116. Caput Vulcani utrinque; sed in una facie dextrorsum, in alia sinistrorsum: ad occiput duo globuli . . . . 2 . 1

117. ad 119. Tres alii, pondere gradatim minores, ab uncia 1 . 22–ad unciam 1 . 16.

120. Pecten: infra duo globuli.
Caduceus inter duos globulos . . 2 . 3 ½

121. ad 124. Quatuor alii, pondere gradatim minores ab uncia 1 . 23. ad unciam 1 . 14 ½

125. ad 127. Tres alii similes: in postica facie uncus: pond. 1 . 13 ½, 1 . 13 – 1 . 3.

128. Rota sex radiis constans.
Testudo; in imo duo globuli . . 1 . 22

129. ad 133. Quinque alii similes, pondere tantum gradatim minores ab uncia 1 . 14 ½ ad unciam 1 . 8 ½

134. Testudo; hinc inde duo globuli.
Cornucopia, cujus acies desinit fortasse in quodpiam caput: hinc inde duo globuli . . . . 1 . 14 ½

135. Alius similis . . . . 1 . 10 ½

136. Pecten: infra hinc inde duo globuli.

Pars interior pectinis : hinc inde infra duo globuli . . . . 1 . 10

137 . 138 . Duo similes : pond . 1 . 9 – 1 . 4 ½

139 . Tridens .

Caput hastae : in sinistra duo globuli . . . . 1 . 21

140 . Tridens : hinc inde globulus .

Anchora duorum brachiorum, intus duo globuli . . . . 1 . 15 ½

141 . Rota quatuor radiorum : intus duo globuli .

Eadem rota cum iisdem globulis . – 22

142 . Circulus, infra palmula

Circulus, infra duo globuli . . . . . 1 . 7

143 . Duo fortasse segmenta circuli : hinc inde globulus .

Parte postica idem signum . . . . . – 15

144 . SEXTANS OVALIS = Ramus nescio cujus arboris .

Duo globuli . . . . 1 . 6

145 . ad 151 – Septem alii prorsus similes, pondere vero gradatim minores ab uncia 1 . 2 ½ ad denarios 14 ½

UNCIAE ROMANAE

152 . Caput galeatum Romae : ad occi-

put globulus, signum unciae,
Navis cum globulo . . . . — 19 $^{1}/_{2}$
153 . 154. Duo similes: pond. den. 18. — den. 17 . . . .

UNCIAE INCERTAE

155. Caput imberbe crinitum.
Tridens, vel graphium . . . . . . 1. 4 $^{1}/_{2}$
156. Globulus in medio pentagoni, e quorum singulis lateribus trianguli isosceles nascuntur.
Clava ad cujus dexteram globulus . . 1. 6
157. 158. Duo similes: pond. unc. 1. 4 $^{1}/_{2}$ — Den. 23.
159. Rana.
Cuspis—deest signum unciae . . . 1. 15 $^{1}/_{2}$
160. Vas ansatum, ad cujus dexteram globulus.
Lituus, ad cujus dexteram globulus. — 22 $^{1}/_{2}$
161. 162. Duo similes: pond. den. 20 $^{1}/_{2}$ — den. 18.
163. Pars convexa tali, ad cujus sinistram globulus.
In parte postica globulus 1. 6
164. 165. Duo similes: pond. unc. 1. 2 $^{1}/_{2}$ — den. 20.
166 Pars convexa tali, ad cujus dexteram clava.

Pars concava tali ad cujus dexteram clava	— 19 ½
167. ad 169. – Tres similes: pond. den. 19. ½ – 18. – 17.	
170. Pars convexa tali.	
Pars concava ejusdem tali	— 16
171. Similis: ad sinistram autem partis convexae appositus est globulus . . .	— 17
172. Pars convexa tali ad cujus dexteram globulus.	
Pars concava tali	— 18 ½
173. Pars convexa tali.	
Glans cum calice	— 15
174. Scutum quod parma dicunt, in cujus medio globulus.	
Quatuor gamma in formam crucis, quibus efformatur instrumentum illud, quo pueri ludunt aerem scindendo ut illud vertatur	— 22 ½
175. Cuspis, ad cujus dexteram globulus.	
Typus repetitus	1 —
176. 177. Duo similes: pond. den. 21 — den. 19 ½	
178. Glans in utraque parte: deest globulus	— 10 ½
179. Glans: in postica facie vix divinari potest quodnam signum appositum fuit	— 13 ½

180.	Luna crescens. Postica pars ferme abrasa	1	— ½
181.	Similis — Pars aversa ut supra .	1	— ½
182.	Flos — in parte postica cuspis . .	—	4 ½
183.	Alius similis	—	4
184.	Dimidia luna — postica facie glans cum circulo	—	14
185.	Vas ansatum — in alia facie clava, dextrorsum globulus	—	18
186.	Vas ansatum — in parte postica rota sex radiorum	—	12
187.	Rota — in alia parte rota repetita .	—	10
188.	Rota — in parte postica nescio quid aetate consumptum	—	5 ½
189.	Caput muliebre — postica facie folia vitis	—	7 ½
190.	Alia ut videtur uncia, cum quadrupede	—	3 ½

NUMMI VOLATERRANI

191. Asses — Duo aversa capita imberbia sub unico petaso. Clava in medio, utrinque signum I, in circuitu VELATHRI antiquo charactere italico. . . . 9. 6

192. Duo aversa capita imberbia sub unico petaso.

Delphinus in medio ad cujus sini-

strum signum assis : in circuitu VELATHRI . . . . 4. 16 ½.

193. Eadem capita.
Clava : in circuitu VELATHRI : deest signum assis 6. 8

194. Similis deest similiter signum assis . 5. 6

195. Semissis -- Duo aversa capita imberbia sub unico petaso.
Clava, ad cujus sinistram Ɔ ; in circuitu VELATHRI. 1. 21

196. Trientes—Eadem capita
Clava : duo globuli hinc, duo inde : in circuitu VELATHRI 1. 18

197. Eadem capita.
Quatuor globuli in medio; in circuitu vero VELATHRI 1. 6

198. Quadrantes—Eadem capita.
Clava : hinc globulus, inde duo : in circuitu VELATHRI . . . . 1. 7 ½.

199 Similis . . . . 1. 3 ½.

200. Eadem capita.
Tres globuli in medio; in circuitu vero VELATHRI. . . . . 1. 2 ½.

201. Similis . . . . — 20

202. Sextantes— Eadem capita.
Clava et duo globuli ; in circuitu VELATHRI . . . . — 22

203 ad 205. Tres similes : pond. den. 21 ½ – 21 – 20 ½.

2.6 ad 208 Tres similes; deest clava: pond. den. 20 – 14 – 13.

209. UNCIA – Eadem capita.

In medio globulus; in circuitu VELATHRI . . . . — 10

NUMMI HARDRIENSES.

210. ASSES—Caput senile barbatum pleno vultu, et ut videtur nescio qua corona redimitum.

Lupus dormiens, infra HAT. . . . 13. 20

211. Similis 13. 6

212. QUINCUNCES -- Caput nudum imberbe dextrorsum, ad dexteram quinque globuli.

Vas utrinque ansatum: in sinistra HAT 6. 6

213. Caput muliebre comatum prodiens e concha marina: HAT.

Pegasus alatus saliens sinistrorsum: in una parte quinque globuli 5. 15

214. QUADRANS -- Delphin: in dextera HAT.

Piscis enormi capite deformis, is fere qui italice *martino* dicitur; ad sinistram tres globuli. 3. 21

215. SEXTANS -- Pes hominis ad sinistram versus: infra HAT.

Gallus dextrorsum, et duo globuli.	1.	-- ½
216. Unciæ -- Anchora bifurcata.		
In medio globulus; in circuitu HAT.	1.	1 ½
217. Alia similis	--	21
218. H. in area.		
A. in area ad sinistram nescio quod aliud signum 8	--	9
219. A. in area: altera facie nimis detrita et abrasa	--	8
220. A. in area: postica vero facie caduceus	--	13 ½

NUMMI EUGUBIENSES.

221. Pars convexa tali: in circuitu IKVPINI antiquo charactere italico.		
Cuspis hinc, et inde stillae ad formam crucis; infra cuspides. . .	3.	9
222. Similis	3.	6 ½
223. Stella—postica facie dimidia luna: IKVPINI—Nummus dubiae antiquitatis	3.	7

NUMMUS VESTINORUM.

224. Caput Iovis: duo globuli, signum sextantis.		
Luna crescens: infra VES.	3.	—

225. Assis—Aquila alis expansis dextrorsum gradiens ; I : ante TUTEDE antiquo charactere italico.
Cornucopia spicis expansis ; in area folia : subtus I 6. 6

226. Semisses—Aquila e prospectu alis expansis ; sinistrorsum prospiciens : ad dexteram TUTEDE : subtus Ↄ.
Cornucopia foliis expansis 2 23

227. Lupus dormiens : supra TUTEDE : ad caput Ↄ.
Lyra : ad sinistram TUTED : ad dexteram Ↄ 4. 13

228. ad 233. Sex alii similes, pondere tantum gradatim minores ab uncia 1. 15 ad unciam 1. 2.

234. Lupus ut supra.
Lyra : ad sinistram Ↄ. . . . . . . 1. 7 ½

235. Trientes—Duae clavae, inter quas TUTEDE : extra hinc inde duo globuli.
Manus dextera cestu armata inter quatuor globulos in quadratu dispositos. 1. 6

236. ad 238. Tres similes : pond. den. 21—20 ½—20.

239. Quadrantes—anchora bifurcata ; ad

dexteram tres globuli; ad sinistram V.
Rana inter tres globulos 2. 6

240. Anchora bifurcata; ad sinistram tres globuli; ad dexteram TV.
Raua inter tres globulos . . . . . . 2. 5 ½

241. ad 248. Octo alii similes, pondere tantum gradatim minores ab uncia 1. ad den. 10.

249. Sextantes. Tridens infra duo delphini, qui tridentem ut videtur sustinent; ad sinistram duo globuli; ad dexteram TV.
Cicada inter duos globulos 1. 10

250 ad 253. Quatuor alii similes; pondere vero gradatim minores a den. 13 ½ ad den. 10 ½

254. Unciæ—Vas utrinque ansatum; supra globulus.
Cuspis: ad sinistram TV, ad dexteram globulus . . . . —20

255. ad 264—Aliae decem pondere gradatim minores a denariis 18. ad denarios 4 ½.

ADDENDA

Ex recognitione Philippi Aurelii Visecomitis.

265. Quatuor gamma in formam crucis:

in area quinque globuli, et littera ꟻ (quincunx fortasse Populoniae)

Quatuor gamma . . . . 1 . 2

266. Rota quinque radiorum: in imo Lunulae.

Anchora: in area tres globuli (quadrans incertus) . . . . 1 . 2

267. Clava dextrorsum quatuor globuli, et littera ꟻ.

Fulmen (Triens forsan Populoniae) 1 . 1

268. Caput imberbe torquatum.

Pectin: desunt globuli . . . . — 13

269. In area A: duo globuli sinistrorsum.

Forsan talus (sextans Hadriae) . . — 11

270. Glans—in postica facie sigma (uncia incerta) . . . . — 12

271. Similis . . . . — 13

ADDENDA

Ex recensione Clementis Cardinali.

272. Caput Palladis cum galea cristata: sinistrorsum COZA.

Caput Equi generosi: sinistrorsum Zano (Nummus Cosanorum eximiae raritatis, depromptum ex Eckelio *Num. Vet. Anecd. Mus. Caes*. p. 81, et Lanzio *saggio di lingua Etr.*

Vol. 2, *Tav.* 1, *N.*° 4, *p.* 25).

273. Caput Vulcani sinistrorsum: ad occiput duo globuli L'IV.I.

Caput Palladis sinistrorsum: dextrorsum forceps et malleus: in medio quatuor globuli AN (Semissis Populoniae eximiae raritatis, ex Lantio *op. cit. p.* 27, *Vol.* 2, *Tab.* 2, *N.*° 2.)

274. Caput laureatum: MURTANTIA.

Caput Palladis: dextrorsum fulmen (ex Lanzio *op. cit. Vol.* 3, *p.* 601. Pellerinius *supp. Vol.* 3, *Tab.* 3. Murgantiae tribuit hunc nummum rarissimum).

275. Luna et sydus: VES.

Caput vituli; infra duo globuli. (Sextans Vestinorum, ex Lantio *op. cit. Vol.* 3. *p.* 603).

276. Caput Palladis: AKVRVNNIAR.

Mars cum Patera (Ex Lantio *op. cit. Vol.* 3. *p.* 604, et Eckellio *Syll. Num. Mus. Caes.* Pertinet forsan Acerroniae).

277. Vas utrinque ansatum: HAT.

Caput Apollinis: infra quatuor globuli (Triens hadriensis ex Lantio *op. cit. Vol.* 3. *p.* 644).

278. Caput Mercurii cum petaso alato: ante caduceus.

SEIG. Caput Sileni cum capite apri ex adverso coalitum (Sextans eximiae raritatis ad Signiam Volscorum Civit. pertinens: ex Sestinio *Antol. Rom.* 1794, *N.* 35, et Francisco M.ª Avellinio in opusculo, cui titulus *Italiae Veteris Numismata:* Vide *Giorn. Encicl. di Napoli*, *Vol.* 4, *an.* 1808, *N.°* 2 *in fine*—)

Estratto dal fascicolo I del Tomo III della Nova Collezione di opuscoli e notizie di Scienze, Lettere ed Arti, pubblicata dal Cav. Francesco Inghirami.